

Hz. Peygamber'e Hakaretin Cezası*

Hasan Basri YILDIZ**

Öz: Allah dünya ve ahiret saadetine ulaşmaları için insanlara peygamberler göndermiştir. Peygamberlik zincirinin son halkası Hz. Peygamber'dir. Hz. Peygamber gerek yaşadığı dönemde, gerekse vefatından sonra bazı kimseler tarafından hakarete maruz kalmıştır. Bu çalışmada, Hz. Peygamber'e hakaretin cezası üzerinde durulmuştur. Amacımız İslam hukukunda Hz. Peygamber'e hakaret eden kişiye verilen cezayı tespit etmektir.

Anahtar Kelimeler: Hz. Peygamber, Hakaret, Ceza.

The Punishment for Insulting the Prophet Muhammad

Abstract: Allah sent prophets to the people to reach the happiness of the world and hereafter. The last ring of the chain of the prophecy is the Prophet Muhammad. The Prophet has been insulted by some people both in his lifetime and after his death. This study is focusing on the punishment of insulting the Prophet. Our aim is to determine the punishment given to the person who insults the Prophet in Islamic law.

Keywords: Prophet Muhammad, Insulting, Punishment.

A. GİRİŞ

Her inanç mensubunun inandığı ve mukaddes saydığı değerleri mevcuttur. Bunlara mukaddes veya kutsal değerler diyebiliriz. Müslümanın da kutsal değerleri vardır. Bu çalışmada Müslümanların mukaddes değerlerinden biri olan Hz. Peygamber'e hakaretin cezası konu edinilmiştir. İslâm hukukunda bu meseleye nasıl yaklaşıldığı, özellikle dört mezhebe mensup İslâm âlimlerinin görüşlerine yer vermek suretiyle ele alınmıştır. Bu yapılırken günümüz hukukunun meseleyi ele alış tarzına da yer verilmiştir. Burada konuya giriş olarak hakaret ve ceza kavramları ele alınacaktır.

* Bu makale, "İslam Hukukunda Hz. Peygamber'e Hakaret Suçu ve Cezası" (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018) isimli basılmamış doktora tezimizden istifade ile hazırlanmıştır.

** Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Öğrencisi, h03b03y@hotmail.com

1. Hakaret Kavramı

Hakaret, Arapça kökenli olan ve zillet anlamına gelen “حقر” kelimesinden türetilmiştir. Hakaret, “bir şeye veya bir kimseye yönelik küçültücü söz ve davranış” anlamına gelir.¹ “Hakaret” kelimesi Türkçe’de de aynı anlamda kullanılmaktadır.²

Hakaret suç kabul edilen bir fiil olmasından dolayı ceza hukukunda özel olarak incelenmiştir. Türk Ceza Kanunu’nun 125. maddesinin birinci fıkrasında “hakaret” şöyle tanımlanmıştır: “Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat etmek veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırmaktır.”³ Tanımda geçen “şeref” kavramı bir kimseye verilen mânevî değerlerin bütününe ifade eder.⁴ Isnat edilen fiilin somut olarak kabul edilebilmesi için yer, zaman, konu ve kişiye ilişkin bir kısım tamamlayıcı unsurlar içermesi gerekir.⁵ Bir kimseye “sen şu kişinin dükkânından zînet eşyası çaldın” dediğinde bu ifade kişi, yer ve fiile ilişkin somut bir takım unsurlar içerdiği için hakaret suçunu oluşturur. “Rencide edebilecek nitelikte” den maksat, mağdura yönelik isnadın toplumun büyük bir kesimi tarafından aşağılayıcı, onur ve şerefini küçük düşürücü olarak görülmesidir.⁶

Fıkıh literatüründe Hz. Peygamber’e hakaret Türkçe’de sövme anlamına gelen “sebb” ve “şetm” kelimeleriyle ifade edilmiştir. Bazı fakihler sebbin iftira, aşağılama ve kusur isnat etmeyi de içeren bir kavram olduğunu ifade etmişlerdir. Yine sebb ve kazf kelimelerinin birbirinin yerine kullanıldığı da olmuştur.⁷ Türkçe’de “ağır ve kötü söz söyleme, ırza ve namusa dokunan ayıp ve çirkin ifadeler kullanma, küfretme” anlamına gelen sövme fiili hakaretin kapsamına girmektedir. 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu’nda hakaret ve sövme fiilleri iki

¹ Ebû'l-Fazl İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, 2. Bsk., Beyrut: Dâru Sâdır, 1994, “hkr” md., IV, 207.

² Türkçe Sözlük, Ankara: Türk Dil Kurumu, 2005, s. 830.

³ 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, Madde 125, <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html>, Erişim tarihi: 19 Kasım 2018.

⁴ Ahmet Kılıçoğlu, *Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk*, Ankara: AÜHF Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, 1993, s. 61.

⁵ Osman Yaşar, *Uygulamada ve Öğretide Asliye Ceza Davaları*, Ankara: Âdil Yayınevi, 1997, s. 687.

⁶ Mustafa Özen, “Hakaret Suçu ve İnternet Yoluyla İşlenmesi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, sy: 75, 2008, s. 95.

⁷ Mehmet Boynukalın, “Sövme”, *DİA*, XXXVII, 397.

ayrı suç türü olarak düzenlenmiş ve sövme fiillerine daha az ceza öngörülmüştü. 5237 sayılı TCK' da bu ayrıma son verilerek sövme fiilleri hakaret suçunun bir işleniş biçimi olarak düzenlenmiştir. TCK'nın 125. maddesine göre hakaret suçunun kişinin dinî, siyasî, içtimâî, felsefî inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı veya mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle işlenmesi cezayı ağırlaştırıcı sebeplerdir.⁸

2. Ceza Kavramı

Arapça olan ceza kelimesi lügatte, iyilik veya fenalık karşılığında verilen ivaz ve mükâfat, ecir anlamına gelmektedir.⁹ Terim olarak ise “Şâri'in emir ve yasaklarına uymama sonucu, toplumun menfaati için kişiye uygulanması öngörülen, kararlaştırılmış bir müeyyide” şeklinde tarif edilmiştir.¹⁰ Günümüz hukukunda ise ceza şu şekilde tanımlanmıştır: “Suç işleyen şahsa, çeşitli yapıcı amaçları gerçekleştirmek için uygulanan ve esasında kişiyi mahrumiyetlere tâbi kılan bir müeyyidedir.”¹¹

B. HAKARET EDENDE ARANAN ŞARTLAR

İslam Hukuku'nda Hz. Peygamber'e hakaret eden şahsa ceza verilebilmesi için bu suçun fâilinde bazı şartlar aranır. Bu şartlar şunlardır:

1. Akıl

Akıllı olmak, kişinin sorumluluk yüklenebilmesinin şartıdır. Aklı olmayanın hitabı anlaması mümkün değildir. Bundan dolayı da hitabı anlamayan bir kişiye

⁸ Mehmet Boynukalın, “Sövme”, *DİA*, XXXVII, 397; Devrim Aydın, “Türk Ceza Kanununda Hakaret Suçu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, sy: 2, 2013, s. 881. Hakaret suçu Türk Ceza Kanunu'nun sekizinci bölümünde şerefe karşı suçlar başlığı altında ele alınmıştır. Türk Ceza kanununda hakaret suçuna üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası öngörülmüştür. Türk Ceza kanununda kutsal değerlere hakaret te suç sayılmış ve cezasının alt sınırının ise bir yıldan az olamayacağı belirtilmiştir. Bkz. Türk Ceza Kanunu, Madde 125, <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html>, Erişim tarihi: 19 Kasım 2018.

⁹ Hüseyin Kazım Kadri, *Türk Lügati*, İstanbul: Devlet Matbaası, 1928, II, s. 300.

¹⁰ Abdülkâdir Üdeh, *et-Teşriu'l-Cinâiyü'l-İslâmi*, Beyrut: Dâru'l-Kâtibi'l-Arabi, [t.y.], I, s. 609.

¹¹ Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım*, İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1973, I, s. 8.

sorumluluk yüklenemez.¹² Çocuk ve akıl hastaları temyiz kuvvetine sahip olmadıkları için sorumluluk sahibi değildir.¹³

Kişinin cezaya ehil olmasını etkileyen bazı akıl hastalıkları devamlı olur ki buna “cünûn-ı mutbık” denir. Cünûn-ı mutbık, Ebû Hanîfe’ye (ö. 150/767) göre en az bir ay süren akıl hastalığıdır. Tercih edilen görüş bu olmakla birlikte, Ebû Yûsuf’a (ö. 182/798) göre yılın yarısından fazlasında devam eden, İmâm Muhammed’e (ö. 189/805) göre bir yıl süren delilik “cünûn-ı mutbık” dır.¹⁴ Bazı akıl hastalıkları ise geçici olur. Buna da “cünûn-ı muvakkat” denir. Her iki şekliyle de bu kişilerin hastalıkları devam ettiği sürece edâ ehliyetleri yoktur. Böyle kimseler mümeyyiz olmayan çocuk hükmünde olduklarından Hz. Peygamber’e hakaret etmeleri durumunda kendilerine bir ceza uygulanamaz. Akıl hastalıkları devamlı olmayıp geçici olanların ise nöbet aralarında temyiz güçleri bulunduğundan o andaki bütün tasarrufları geçerlidir.¹⁵ Tasarrufları geçerli olunca, suç olan söz ve fiillerine ceza uygulanır.

2. Bulûğ

Kişinin hukuki hükümlere muhatap olup olmaması dört dönemde ele alınmaktadır. Bu dönemler cenin, küçüklük, temyiz ve bulûğ dönemleridir. Cenin dönemi kişinin ana karnındaki devresidir. Küçüklük dönemi, doğumla başlayıp yedi yaşına kadar geçen devredir.¹⁶ Ceninin ve mümeyyiz olmayan çocuğun cezaî sorumluluğu yoktur. Ceza ehliyeti açısından mümeyyiz çocuk ta, mümeyyiz olmayan çocuk gibi değerlendirilmiş ve bulûğdan önce işlemiş olduğu suçlara cezaî açıdan herhangi bir yaptırım uygulanmamıştır. Cezaî ehliyet için temyiz gücünün başlaması yeterli görülmemiş ve bunun için ergenlik çağı sınır olarak kabul edilmiştir. Hz. Peygamber’in “Üç kişiden kalem kaldırılmıştır. Ergenlik çağına gelinceye kadar çocuk...”¹⁷ ifadesi çocuğun cezaî sorumluluğunun

¹² Abdülaziz Buhârî, *Keşfü'l-Esrâr fî Şerhi Usûli'l-Pezdevî*, Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, [t.y.], IV, s. 229.

¹³ Üdeh, *et-Teşrî*, I, s. ۳۹۳.

¹⁴ Muhammed A'lâ b. Alî b. Muhammed Hâmid el-Fârûkî et-Tehânevî, *Keşşâfü Istilâhâti'l-Fünûn ve'l-'Ulûm*, Beyrut: Mektebetü Lübnan, 1996, I, s. ۵۹۸.

¹⁵ Mustafa Uzunpostalcı, “İslâm Hukukunda Ehliyeti Daraltan veya Ortadan Kaldıran Sebepler”, *İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi*, sy. 9, s. 75.

¹⁶ Zekiyüddin Şa'ban, *İslâm Hukuk İlminin Esasları*, çev. İbrahim Kâfi Dönmez, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1996, s. 297.

¹⁷ Tirmizî, *Hudûd* 1; İbn Mâce, *Talâk* 15.

bulunmadığını ortaya koymaktadır.¹⁸ Buradan hareketle, gerek mümeyyiz olmayan, gerekse mümeyyiz olan çocuğun hakaret suçunu işlemesi durumunda kendisine cezaî mahiyette bir müeyyidenin uygulanmayacağı açıktır. Cezaî sorumluluğu tespitinde fâilin suçu işlediği tarihteki yaşı esas alınır.¹⁹ Buna göre bir kimsenin çocukken işlediği hakaret suçunu bâliğ olduktan sonra ikrar etmesi durumunda kendisine ceza uygulanmaz.

Biyolojik ergenlik demek olan bulûğ, kişinin çocukluk döneminden çıkıp yetişkin insanlar grubuna katıldığı dönemi ifade eder.²⁰ Bulûğun alt sınırı kız çocuklarında dokuz erkek çocuklarında ise on iki yaş olarak belirlenmiştir. Erkeğin bulûğa ermesi ihtilam olmasıyla, kızın bâliğa olması ise hayız görmesiyle olur. Bulûğun ihtilamla sabit olduğunda ittifak bulunmakla beraber, on beş yaşına geldiği halde ihtilam olmayan kişinin bâliğ olup olmamasında ihtilaf edilmiştir. İmâmeyn ve Cumhur'a göre kişi on beş yaşını bitirip bulûğ alâmetleri görülmediği takdirde yaşına itibar edilerek bâliğ olmuş sayılır. Ebû Hanîfe ise, erkek için on sekiz, diğer rivâyette on dokuz, kız için ise on yedi yaşı, bulûğ için son sınır kabul etmektedir.²¹ Bulûğun edâ ehliyetini kazanmada tek başına yeterli olmayacağı açıktır. Aksini gösteren bir delil olmadıkça kişi akıl ve bulûğla kural olarak tam edâ ehliyeti kazanır. Bunun nedeni bulûğla birlikte kişinin aklı yetişkinlik kazandığının varsayılmasıdır. Bunun anlamı kişinin hakları kullanmaya, sözlü, yazılı ve fiilî işlemleri bizzat yapmaya, dinî ve içtimâî mükellefiyetlere muhatap olmaya ve cezaî sorumluluk taşımaya ehil hâle gelmesidir.²² Dolayısıyla bâliğ olan bir kişi Hz. Peygamber'e hakaret etmesi durumunda cezalandırılmayı hak etmektedir.

3. Kasıt

Kasıt fâilin suç teşkil eden hakaret eylemini bilerek ve sonucunu isteyerek yapmasını ifade eder. Hakaret suçu kasten işlenebilen suçlar arasındadır. Buradaki kasıttan maksat genel kasıt olup, fâilin davranışının mağdurun onur, şeref ve

¹⁸ M. Akif Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, İstanbul: Beta Basım, 1996, s. 189.

¹⁹ Ebû Abdillâh Muhammed b. İdrîs b. Abbâs eş-Şâfiî, *el-Ümm*, Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1990, VI, s. 5.

²⁰ Ali Bardakoğlu, "Ehliyet", *DİA*, X, 537.

²¹ Ebû Muhammed Fahrüddin Osmân b. Ali b. Mihcen b. Yûnus es-Süfi el-Bâriî ez-Zeylaî, *Tebyînü'l-Hakâik*, Kahire: Matbaatü'l-Kübrâ, [t.y.], V, s. 203.

²² Bardakoğlu, "Ehliyet", X, 537.

saygınlığını zedeleyebileceğini bilmesi ve bunu istemesidir.²³ İslâm Hukuku bir fiilin hukuki sonuç doğurmasında kasıt unsurunu esas almıştır. Bundan dolayı akıl hastası, gayr-ı mümeyyiz küçük, tam ikrah altındaki şahıs gibi iradeleri hukuken yok sayılan kimselerin kasıt geçersiz sayılmıştır.²⁴ Kasıt geçersiz sayılan kimselere, Hz. Peygamber'e hakaret etmeleri durumunda bir ceza uygulanmaz.

Hz. Peygamber'e hakaret, kastın karşıtı olarak kullanılan hata ile veya şaka yoluyla gerçekleşebilir. Hata eden kişinin uhrevî sorumluluğunun bulunmadığı kabul edilmektedir. Dünyevî hükümler açısından ise hata, müktesep ehliyet ârizaları arasında yer almaktadır. Usulcülerin çoğunluğuna göre hata eden tıpkı unutan ve uyuyan gibi sorumlu değildir. Mükellef olmadığı noktadan hareketle tıpkı çocuk, mecnûn ve uyuyan gibi hata edenin de kural olarak tam bir cezaî sorumluluğu yoktur. Nitekim İslâm hukukçuları, "Hatâen yaptıklarınızdan dolayı size bir vebal yoktur, fakat kalplerinizin bile bile yöneldiğinde günah vardır"²⁵ âyetinden hareketle hata eden kimsenin mâzur olduğunu, had ve kısasın kendilerine uygulanamayacağını söylemişlerdir.²⁶ Dolayısıyla hatâen Hz. Peygamber'e hakaret eden kimseye had cezası uygulanmaz. Ta'zîr cezası ise yetkili kişilerin uygun görmesine bağlıdır.

Allah'a, peygamberlerine, meleklerine, dinine ve kitaplarına hakaret etmenin küfrü gerektirdiği konusunda ittifak edilmiştir. Hakaret içeren sözlerin veya fiillerin ciddi ya da şaka yollu ortaya konması arasında bir fark yoktur. Neticesini kastetmemiş olsa bile, bu yolla söylenen sözler en azından kutsal değerlerle alay etmek demektir ki bu da kişinin küfrünü gerektirir. Bu konu ile ilgili olarak Kur'an'da şöyle buyurulmuştur: "Şâyet kendilerine (niçin alay ettiklerini) sorsan, "Biz sadece lafa dalmıştık ve aramızda eğleniyorduk" derler. De ki: "Allah'la, onun âyetleriyle ve peygamberiyle mi eğleniyordunuz?" Boşuna özür dilemeyin! Çünkü siz, iman ettikten sonra küfrünüzü açığa vurdunuz. İçinizden (tövbe eden) bir zümreyi affetsek bile, suçlarında ısrar etmeleri sebebiyle, diğer bir zümreye azap edeceğiz."²⁷ Bu âyet gösteriyor ki, inanan bir kimsenin, inancının esasını teşkil eden unsurları hafife alan sözleri kendisini inkâra götürmektedir. Çünkü bu

²³ Devrim Aydın, "Türk Ceza Kanununda Hakaret Suçu", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, S. 2, s. 896.

²⁴ Ali Şafak, "Kasıt", *DİA*, XXIV, 560.

²⁵ 33/Ahzâb 5.

²⁶ H. Yunus Apaydın, "Hata", *DİA*, XVI, 439.

²⁷ 9/Tevbe 65-66.

konuda şaka yollu da olsa, bir şeyler söylemek o şekilde söyleme isteğinin neticesidir. Bu şahıs o sözleri kendi iradesiyle söylemiştir.²⁸

4. İhtiyar

İhtiyar, kişinin bilinçli olarak ve gönül rızasıyla birkaç şey arasından birini seçmesini ifade eder. İhtiyar kelimesinin irade, rıza ve ikrah gibi kavramlarla bağlantısı vardır. İrade, kişinin bir fiile yönelmesi ve harekete geçme gücü olarak tanımlanır. Hanefiler, rıza ve ihtiyarın farklı anlam ve sonuçları bulunan iki ayrı kavram olduğunu öne sürerken, Cumhur, rıza-ihiyar ayırımı yapmayı bunların aynı anlama delâlet ettiklerini savunmuşlardır. Hanefiler'e göre ikrahta bazen rıza bulunmasa da ihtiyar bulunabilir. Cumhur ise rıza ile ihtiyarın arasını ayırmaz. Onlara göre mükrehin, zorlandığı şeye rızası olmadığı için ihtiyarı da yoktur.²⁹ Hanefiler ihtiyarı, fâilin gücü dâhilinde olup varlık ve yokluk ihtimali olan bir şeye bu iki ihtimalden birini tercih ederek yönelmesi şeklinde tanımlarlar.³⁰ İhtiyar kelimesiyle bağlantılı diğer bir kavram ise ikrahtır. İkrahtır, cebir kullanarak kişiyi rıza göstermeyeceği bir söz veya davranışa zorlamaktır. Hanefiler ikrahtı, kuvvetine ve tasarruflara etki derecesine göre ikrâh-ı mülcî ve ikrâh-ı gayr-i mülcî olmak üzere ikiye ayırırlar.³¹

Hakaret edenin ihtiyar sahibi olması gerekir. Bu kişi, tam ikrah altında ise hakaretine herhangi bir ceza uygulanmaz. Hz. Peygamber'e hakaret, kişinin küfrünü gerektirdiği için bu mesele tam ikrah altında söylenen küfür lafızlarına benzetilebilir. Hanefiler'e göre tam ikrah, Cumhur'a göre ise ikrah altında söylenen küfür lafızları kişinin küfrünü gerektirmez. Bunun delili Ammâr b. Yâsir (r.a.) hakkında nâzil olan şu âyettir: "Kalbi imanla dolu olduğu halde zorlanan kimse hariç, inandıktan sonra Allah'ı inkâr eden ve böylece göğsünü küfre açanlara Allah'tan gazap iner ve onlar için büyük bir azap vardır."³² Rivâyete göre

²⁸ Mustafa Uzunpostalcı, "İslâm Hukukunda Ehliyeti Daraltan veya Ortadan Kaldıran Sebepler", *İHAD*, S. 9, s. 96.

²⁹ M. Ebû Zehre, *el-Cerîme ve'l-Ukûbe fi'l-Fıkhî'l-İslâmî*, Kahire: Dâru'l-Fikri'l-Arabî, 1998, s. 373.

³⁰ H. Yunus Apaydın, "İhtiyar", *DİA*, XXI, 575.

³¹ İkrâh-ı mülcî; öldürme, sakat bırakma gibi ağır bir zararı içeren cebir ve tehdit olup bu tür ikrah rızayı yok eder ve ihtiyarı bozar. Böyle bir ikrah, aynı zamanda zaruret halinin de sebeplerinden biridir. İkrâh-ı gayr-i mülcî ise kısa süreli hapis, dayak, malı itlaf gibi ikinci derece ağırlıkta zararları içeren cebir ve tehdittir. Bu çeşit ikrah rızayı ortadan kaldırır, fakat ihtiyarı bozamaz. Bkz. Ali Bardakoğlu, "İkrahtır", *DİA*, XXII, 33.

³² 16/Nahl 106.

müşrikler Ammâr'ı tehdit ederek Hz. Peygamber'in getirdiği şeyleri inkâra zorlamışlar, o da söylenenleri yapma durumunda kalmıştır. Ammâr, Rasûlullah'a (a.s.) geldiğinde, "Arkanda ne vardı?" diye sormuş, o da: "Şer vardı yâ Rasûlallah, sana kötü söz söyleyip onların putlarını övmedikçe beni serbest bırakmadılar." dedi. Rasûlullah: "Kalbini nasıl buluyorsun?" diye sorunca, Ammâr: "İmanla dolu." diye cevapladı. Bunun üzerine Rasûlullah: "Bir daha yaparlarsa sen de aynısını yap" buyurdu.³³ Aynı durum Hz. Peygamber'e hakaret için de söz konusudur. Hz. Peygamber'e hakaret tam ikrah altında gerçekleştiriliyorsa bu, kişinin küfrünü gerektirmez. Kişi, tam ikrah altında ihtiyar sahibi olmadığı için hakaret suçu gerçekleşmiş olmaz. Suç gerçekleşmediği için de bu kişiye herhangi bir ceza uygulanmaz. Hanefiler'e göre Hz. Peygamber'e hakaret nâkıs ikrah altında gerçekleştiriliyorsa, kişinin ihtiyarı bulunduğu için hakaret suçunun oluştuğu söylenebilir.

C. HAKARET SUÇUNUN TESPİTİ

Hakaret suçunun tespiti, kişinin hakaret ettiğini itiraf etmesiyle veya tanıkların kişinin hakaret ettiğine dair şahitlikte bulunmalarıyla gerçekleşir.

1. Hakaret Edenin İtirafı

İtiraf, "kişinin kendi aleyhine, bir başkasına ait hakkı haber vermesi" şeklinde tanımlanır. İtiraf kelimesi ikrarla eş anlamlı olmakla birlikte, ikrar daha ziyade borçlar, aile, miras gibi medeni hukuk alanında, itiraf ise ceza hukuku alanında kullanılmaktadır. İtiraf günümüz ceza hukukunda "sanığın kendine yapılan isnadı kabul etmesi" veya "suçun işleyen tarafından açıklanması" olarak ifade edilir. İtiraf sanığın iradesiyle gerçekleştiği için onun hakkında tereddütten uzak bir bilgi içerir ve yargılamayı sonuçlandırıcıdır. İtiraf bu yönüyle en kuvvetli ispat vasıtası sayılmaktadır. Ancak bu durum, itirafın isnat edilen olayın meydana gelmesi hakkında kesin bilgi içerdiği anlamına gelmemektedir. Çünkü itiraf ihbar grubunda yer alan bir tasarruf olduğundan doğrulanması da yalanlanması da mümkündür. Bundan dolayı kesin bilgi kaynağı olarak görülemez. İtirafın baskıdan veya yanılmadan kaynaklandığının anlaşılması, halin delâleti ve olayın itirafın doğruluğuna imkân vermemesi gibi durumlarda itirafa itibar edilmez. Fakihlerin çoğunluğu, itirafa binaen bir cezanın verilebilmesi için dâvanın açılmasını, itirafın mahkeme huzurunda ve sözle yapılmasını gerekli görmektedir.

³³ İbn Ebî Hâtim, *Tefsîrü'l-Şur'âni'l-Azîm*, Suudi Arabistan: Mektebetü Nezzar Mustafa Baz, 1998, VII, s. 2304.

İtirafın bilinçli ve hür iradeyle yapılması, her türlü şâibeden de arındırılması gerekmektedir.³⁴

Fakihler itirafın nisâbı ve itiraftan dönmenin cevazı konusunda farklı görüşlere sahiptirler. Fakihlerin çoğunluğu kul hakkı alanına giren suçlarda itiraftan dönmenin câiz olmadığı görüşündedir. Allah hakkı kapsamına giren suçlarda itiraftan vazgeçme hususunda ise fakihlerin çoğunluğu itiraftan dönmenin câiz olduğunu söylemişlerdir. Saïd b. Cübeyr, (ö. 94/713) Hasan-ı Basrî, (ö. 110/728) Osman el-Bettî, (ö. 143/760) İbn Ebî Leylâ, (ö. 148/765) Ebû Sevr (ö. 240/854) ve İbn Hazm (ö. 456/1064) gibi âlimler ise hangi hakla alâkalı olursa olsun itiraftan dönmenin câiz olmadığını ifade etmişlerdir.³⁵

2. Şahitler

Şahit kavramı “bir olaya veya duruma tanık olan veya tanıklık eden kişiyi” ifade etmektedir. Şahitlik ise “bir kimsenin hazır bulunup görmek veya duymak suretiyle bildiği bir şeyi haber vermesi” şeklinde tanımlanır.³⁶ Şahitliğin iki aşaması vardır. Bunlardan biri tahammül, diğeri ise edâdır. Tahammül, şahitlik edeceği olayı kişinin ihtiyarî bir sebeple bilmesini ifade eder. Edâ ise, şahidin şahit olduğu olayı hâkime bildirmesidir. İslâm âlimleri konuyla alâkalı âyet ve hadislerden hareketle şahitliğin farz olduğunu ve dâvacının talep etmesi durumunda şahitlikten kaçınma hakkının bulunmadığını söylemişlerdir. Normalde dâvacının şahitlik için talepte bulunması şarttır. Ancak dâvacının şahidin varlığından haberi olmayıp hakkının zayi olmasından korkulması durumunda ve had suçlarında şahidin kendiliğinden şahitlik etmesi kabul edilmiştir.

Şahitlikte üç türlü nisabın bulunduğu söylenebilir. En yüksek şahitlik nisabı zina suçunun ispatında aranmaktadır. Çoğunluğa göre zina suçunun ispatında en az dört erkek şahit aranmaktadır. Zina dışındaki had suçları ile kısas suçunun ispatında iki erkek şahit yeterlidir. Ancak Hasan-ı Basrî ölüm cezası verilen suçların ispatında dört şahit aramaktadır. Hadler ve kısas dışındaki haklarda iki

³⁴ Ferhat Koca, “İtiraf”, *DİA*, XXIII, 461.

³⁵ Koca, “İtiraf”, XXIII, 462.

³⁶ H. Yunus Apaydın, “Şahit”, *DİA*, XXXVIII, 278.

erkek ya da bir erkekle iki kadının şahitliği yeterli görülmüştür.³⁷ Fakihler şahitte bazı şartlar aramışlardır.³⁸

D. HAKARET SUÇU İÇİN ÖNGÖRÜLEN ASLÎ CEZALAR

İslam Hukuku'nda Hz. Peygamber'e hakaret eden bir kimse için öngörülen aslî cezalar ölüm cezası veya ta'zîr cezasıdır.

1. Ölüm Cezası

a. Müslümanın Hakareti:

Fakihlerin büyük çoğunluğu Hz. Peygamber'e hakaret edenin cezasının ölüm olduğu görüşündedir. Bu görüşte olanların bir kısmı ise Hz. Peygamber'e hakaret eden kimsenin öldürülmesinde ittifak bulunduğunu söylemiştir. Bu âlimlerden bazıları Ebû Bekir İbn Münzir (ö. 318/930), Ebû Bekir el-Fârisî³⁹ (ö. 350/961) Ebû Süleyman Hattâbî (ö. 388/998), Kâdî İyâz (ö. 544/1149), İbn Teymiyye⁴⁰ (ö. 728/1328) ve Sübkî' (ö. 756/1355) dir.

Ebû Süleyman Hattâbî'den "Müslüman bir kimsenin Hz. Peygamber'e hakaret etmesi durumunda bu kişinin öldürülmesinin vâcip olduğu hususunda Müslümanlardan herhangi bir kimsenin ihtilaf ettiğini bilmiyorum" dediği nakledilmektedir.⁴¹ Kâdî İyâz Hz. Peygamber'e lânet eden, beddua eden, ona zarar vermek isteyen, makamına lâyık olmayan bir şeyi kınama yoluyla ona izâfe eden, alay ifade eden sözlerle onun yüce şahsiyetiyle oynayan, yalan sözlerle onu tâciz eden kimsenin de öldürüleceğini söylemiştir. Kâdî İyâz bu konuda sahâbe devrinden kendi zamanına kadar gelen bütün âlimlerin ve fetva imâmlarının ittifak ettiğini belirtmiştir.⁴² Hz. Peygamber'e hakaret eden kişi Müslümansa Ebû Hanîfe ve arkadaşları, Sevrî (ö. 161/778) Kûfe Ehli ve Evzâî'ye (ö. 157/774) göre de öldürüleceği ifade edilmiştir.⁴³ Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241/855) oğlu Abdullah (ö.

³⁷ Apaydın, "Şahit", XXXVIII, 280.

³⁸ Bkz. Apaydın, "Şahit", XXXVIII, 282.

³⁹ Ebû'l-Abbâs Takıyyüddîn Ahmed b. Abdilhalîm b. Mecciddîn Abdisselâm el-Harrânî İbn Teymiyye, *es-Sârimü'l-Meslûl ala Şâtimi'r-Rasûl*, Suudi Arabistan: Hirsü'l-Vatani's-Suudî, 1983, s. 3.

⁴⁰ İbn Teymiyye, *es-Sârimü'l-Meslûl*, s. 4.

⁴¹ Ebû'l-Fazl İyâz b. Mûsâ b. İyâz el-Yahsubî Kâdî İyâz, *eş-Şifâ bi-Ta'rifi Hukûki'l-Mustafâ*, Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1988, II, 216; İbn Teymiyye, *es-Sârimü'l-Meslûl*, s. 1.

⁴² Kâdî İyâz, *eş-Şifâ*, II, 214.

⁴³ Kâdî İyâz, *eş-Şifâ*, II, 215.

290/903) babasından Hz. Peygamber'e hakaret eden kişinin boynunun vurulacağını nakletmiştir.⁴⁴ Bu rivâyette Müslüman ile kâfir arasında bir ayırım yapılmamıştır. Buradan Hz. Peygamber'e hakaret edenin Müslüman olması durumunda da İmâm Ahmed'e göre öldürüleceği sonucu çıkmaktadır. Hz. Peygamber'e hakaret eden Müslümanın öldürülmesi hakkında icmâ olduğunu belirten Sübkî, bu konuda İbn Hazm'ın naklettiği ihtilafa⁴⁵ itibar edilmeyeceği görüşündedir. Çünkü ona göre âlimlerden bu görüşte olan kimse yoktur. Sübkî sahâbenin de Hz. Peygamber'e hakaret eden kimsenin öldürülmesinde icmâ ettiklerini söylemektedir.⁴⁶

Bazı fakihlerden, Hz. Peygamber'e hakaret eden kişi bunu helâl görüyorsa kâfir olacağı, helâl görmüyorsa kâfir olmayıp fâsık olacağı nakledilmiştir.⁴⁷ Bu görüşe göre sövmeyi helâl görmeyen bir kişi kâfir olmayacağından dolayı öldürülmez kendisine ta'zîr cezası uygulanır. Hz. Peygamber'e hakaret eden kişinin öldürülmeyeceği görüşünde olan fakihlerin kimler olduğuna dair bir bilgiye rastlamadık. Bu durum bu görüşün çok zayıf olduğunu şeklinde anlaşılabilir.

Hz. Peygamber'e hakaret eden kişi Müslüman kadın ise, âlimlere göre bunun hükmü erkeğin hükmü gibidir. Bu konuda Ebû Hanîfe farklı düşünmektedir. Ona göre Hz. Peygamber'e hakaret eden Müslüman kadın tövbeye davet edilir. Tövbe

⁴⁴ Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî el-Mervezî Ahmed b. Hanbel, *el-Mesâil*, 1.Bsk., Beyrut: el-Mektebü'l-İslâmî, 1981, s. 431.

⁴⁵ İbn Hazm, Hz. Peygamber'e hakaret eden kişinin hükmü hakkında âlimlerin ihtilaf ettiklerini zikretmiştir. Bir kısmı Hz. Peygamber'e hakaretin küfrü gerektirmediğini söylerken, diğerleri ise küfrü gerektirdiğini söylemişlerdir. İbn Hazm, arkadaşlarının bu konuda tevakkuf ettiğini belirtmektedir. İbn Hazm her iki görüşün delillerine yer verdikten sonra Allah'a, meleklerine, peygamberlerine, Allah'ın âyetlerine söven, onlarla alay eden kimsenin kâfir olacağını ve kendisine mürtedin hükmünün uygulanacağını söylemiştir. İbn Hazm, Allah'a (dolayısıyla Peygamber'e) sövmenin küfrü gerektirmediği görüşünün Cehmiyye ve Eş'ariyye'ye ait olduğunu, onlara göre küfrü ilânın küfür olmadığını, imanın kalbin tasdikinden ibaret olduğunu ifade etmiştir. Bkz. İbn Hazm, *el-Muhallâ*, Beyrut: Dâru'l-Fıkr, [t.y.], XII, s. 431-438. İbn Hazm'ın Eş'arî mezhebine atfen söylediği bu görüşler doğru değildir. Zira Eş'arî mezhebine göre iman söz ve ameldir. Küfür lafızlarını söylemek kişinin küfrünü gerektirir. Bkz. Eş'arî, *Makâlâtü'l-İslâmiyyîn*, nşr. Helmut Ritter, Wiesbaden: [y.y.], 1980, s. 293; İbn Sübkî, *Tabakitü'ş-Şâfiyyeti'l-Kübrâ*, Kahire: Dâru Hicr, 1992, I, s. 91.

⁴⁶ Ebû'l-Hasen Takıyyüddin Alî b. Abdilkâfi b. Alî b. Temmâm es-Sübkî, *es-Seyfü'l-Meslûl alâ men Sebbe'r-Rasûl*, 1. Bsk., Amman, Dâru'l-Feth, 2000, s. 122.

⁴⁷ Sübkî, *es-Seyfü'l-Meslûl*, s. 131.

etmese dahi öldürülmez, İslâm'a icbar edilir.⁴⁸ Hanefî mezhebine mensup olup Hz. Peygamber'e hakaret eden Müslüman kadının öldürüleceğini söyleyenler, irtidat eden kadının öldürülmeyeceği, İslâm'a icbar edileceği hükmünden, Hz. Peygamber'e hakaret eden Müslüman kadını istisna etmişlerdir. Onlara göre Hz. Peygamber'e hakaret etmek suretiyle mürted olan kadının hükmü, sihir yapmak suretiyle mürted olan kadının hükmü gibidir ki, bu da öldürülmesidir.⁴⁹ Hz. Peygamber'e hakaret eden Müslüman kadının öldürüleceğini söyleyenler, bu cezanın iki sebepten dolayı düşmeyeceğini belirtmişlerdir. Birincisi, ceza had olduğundan dolayı tövbeyle düşmez. İkincisi ise Hz. Peygamber'e hakarete kul hakkı bulunmaktadır. Bu bakımdan kazif haddi gibidir, tövbeyle düşmez. İrtidatta kul hakkı bulunmadığından ondan ayrılır. Bazı Hanefî âlimler Hz. Peygamber'e hakaret eden kadının öldürülmemesine gerekçe olarak Hz. Peygamber'in kadınların öldürülmesini yasaklamasını⁵⁰ söylerler. Onlara göre bu öldürülmeme hükmüne yaşlılar, din adamları, gözleri görmeyen, kötürüm, eli kesik, ma'tûh gibi özür sahipleri de dâhildir.

b. Zimmînin Hakareti:

Ebû Süleyman el-Hattâbî'nin naklettiğine göre hakaret edenin zimmî olması durumunda İmâm Mâlik şöyle demiştir: Yahudi ve Hristiyanlar'dan bir kimse Hz. Peygamber'e (a.s.) hakaret ederse Müslüman olmadığı sürece öldürülür. İmâm Ahmed'de aynı görüştedir. İmâm Şafii'ye göre Hz. Peygamber'e (a.s.) hakaret eden zimmî öldürülür ve kendisinden zimmet düşer. Ebû Hanîfe'ye göre ise Hz. Peygamber'e hakaret eden zimmî öldürülmez çünkü içinde buldukları şirk hali daha büyüktür.⁵¹ Tahâvî, (ö. 321/933) *Muhtasar* isimli eserinde zimmî olan bir kimsenin Hz. Peygamber'e hakaretiyle zimmet ehli olmaktan çıkmayacağını, kendisine bir daha Hz. Peygamber'e saygısızlık yapmamasının emredileceğini,

⁴⁸ Ya'kûb b. İbrâhîm b. Habîb b. Sa'd el-Kûfî Ebû Yûsuf, *Kitâbü'l-Harâc*, Kahire: Mektebetü'l-Ezheriyye li't-Türâs, Kahire, [t.y.], s. 199.

⁴⁹ Muhammed Hâşim b. Abdilgâfûr es-Sindî, *es-Seyfü'l-Celi alâ Sâbbi'n-Nebi*, Küveyt: Dâru'z-Ziyâ, 2016, s. 146.

⁵⁰ Rivâyet olduğuna göre "Rasûlullah'ın (a.s.) gazvelerinden birinde öldürülmüş bir kadın bulundu da Hz. Peygamber kadınların ve çocukların öldürülmesini yasakladı." Buhârî, Cihad 146; Müslim, Cihad 8.

⁵¹ Ebû Süleymân Hamd (Ahmed) b. Muhammed b. İbrâhîm b. Hattâb el-Büstî el-Hattâbî, *Meâlimü's-sünen*, 1. Bsk., Halep: Matbaatü'l-İlmiyye, 1932, III, s. 295.

tekrar böyle bir şey yapması durumunda ise öldürülmeyip te'dip edileceğini söylemiştir.⁵²

Ebû Hanîfe ve arkadaşlarına göre Hz. Peygamber'e hakaret eden zimminin ahdinin bozulmayacağını, kendisinin öldürülmeyeceğini ancak ta'zîr cezasının uygulanacağını söyleyen İbn Teymiyye, Hanefî mezhebinde siyaseten katl diye bir esasın olduğunu, buna göre devlet başkanının bir maslahat görmesi durumunda suçluya ölüm cezası verebileceğini belirtmektedir. İbn Teymiyye, Hanefî mezhebinin usul ve kaidelerine göre keskin olmayan bir aletle adam öldürme ve ön tarafı dışında cinsî yakınlıkta bulunma gibi suçları işleyen kimselerin öldürülmediğini ancak böyle suçları tekrar yapan kimseyi hükümdarın öldürmesinin onlara göre câiz olduğunu ifade etmiştir. Aynı şekilde hükümdarın lüzum görmesi halinde, tayin olunan had üzerine ziyadede bulunabileceğini belirten İbn Teymiyye, Hanefîler'in Peygamberimiz ve ashâbı tarafından vârit olan ve bu gibi fena fiilleri işleyen kimselerin öldürüleceğine dair rivâyetleri, hükümdarın lüzum görmesi üzerine hamlettiklerini ve buna "siyaseten katl" adını verdiklerini ifade eder. Hâsılı cinsinde öldürmenin meşrû olduğu kötü fiilleri tekrar işleyen kimseleri hükümdarın ta'zîr cezası olarak öldürmesinin câiz olduğunu söyleyen İbn Teymiyye, bundan dolayı Hanefîler'in ekser ulemâsının Hz. Peygamber'e sürekli dil uzatan zimminin yakalandıktan sonra Müslüman olsa bile öldürülmesine fetva verdiklerini belirtir.⁵³ İbn Âbidîn, İbn Teymiyye'nin "yakalandıktan sonra Müslüman olsa bile öldürülür" ifadesini Hanefîler tarafından açıklayan bir zatı görmediğini ancak onun bunu Hanefîler'in mezhebinden naklettiği için kendisine itimat edileceğini söylemiştir.⁵⁴

Hanefî bir âlim olan Zemahşerî, (ö. 538/1144) Tevbe Sûresi'nin on ikinci âyetini tefsir ederken şöyle denildiğini nakleder: Zimmî olan biri İslâm dinine açık bir ta'nda bulunursa öldürülmesi câiz olur. Çünkü ahdi ta'n etmemesine bağlıdır. Ta'n ettiğinde ahdi bozulur ve zimmetten çıkar.⁵⁵

⁵² Ebû Ca'fer Ahmed b. Muhammed b. Selâme el-Ezdî el-Hacrî el-Mısırî et-Tahâvî, *el-Muhtasar*, Beyrut: Dâru İhyâi'l-Ulûm, 1986, s. 262.

⁵³ İbn Teymiyye, *es-Sârimü'l-Meslûl*, s. 11.

⁵⁴ Muhammed Emin b. Ömer b. Abdilazîz ed-Dimeşkî İbn Âbidîn, *Reddü'l-Muhtâr ale'd-Dürri'l-Muhtâr*, 2. Bsk., Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1992, IV, s. 215.

⁵⁵ Ebû'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Muhammed el-Hârizmî ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf an Hakâiki Gavâmizi't-Tenzil ve Uyûni'l-Ekâvil fî Vücûhi't-Te'vil*, Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, 1987, II, s. 251.

İbn Âbidîn, (ö. 1252/1836) Aynî'nin (ö. 855/1451) Peygamber'e dil uzatan zimmînin öldürüleceği görüşünü nakleder.⁵⁶ İbn Nüceym, (ö. 970/1563) Aynî'den nakledilen bu sözün rivâyette aslının bulunmadığını belirtmiştir.⁵⁷ İbn Âbidîn, Hayreddin Remlî'nin (ö. 1081/1671) İbn Nüceym'e şöyle karşılık verdiği nakletmiştir: "Zimmînin ahdinin bozulmamasından öldürülmemesi lâzım gelmez. Bütün fukaha bu sebepten zimmînin ta'zîr ve te'dip edileceğini söylemişlerdir. Bu ise başkasını böyle fena bir fiili işlemekten men etmek için Peygamberimiz'e dil uzatan zimmînin öldürülmesinin câiz olduğuna delâlet eder. Çünkü günah büyük olduğunda böyle bir günahı işleyen kimsenin ta'zîr cezası olarak öldürülmesi câiz olur."⁵⁸ İbn Âbidîn eserinde, İbn Hümâm'ın (ö. 861/1457) da bu konuda Aynî'ye tâbi olduğunu belirtir. İbn Hümâm açıktan Hz. Peygamber'e hakaret eden veya Allah'a çocuk isnat etmek gibi inancının gereği olmayacak şekilde, O'nun hakkında uygun olmayan yakıştırmalarda bulunan zimmînin öldürüleceğini ve ahdinin de bozulacağını söylemiştir. Bunları açıktan yapmayıp gizlediğine muttali olunursa ahdinin bozulmayacağını ve öldürülmeyeceğini belirtmiştir.⁵⁹ İbn Nüceym, İbn Hümâm'ın talebesi Kasım b. Kutluboğa'nın (ö. 879/1474) *Fetâvâ* adlı eserinde mezhebe muhalif olduğu için bu konuda hocasının görüşüyle amel etmediğini, mezhebe uymanın vâcip olduğunu ondan aktarmaktadır.⁶⁰ İbn Âbidîn, Ebussuûd Efendi'nin (ö. 982/1574) *Ma'rûzât* isimli eserinde, zimmînin Hz. Peygamber'e dil uzatmayı âdet edinmesi durumunda, öldürülmesini söyleyen İmâmların kavliyle amel edilmesine dair sultanın emrinin vârit olduğunu ve Ebussuûd Efendi'nin bununla fetva verdiği söylemiştir.⁶¹ İbn Âbidîn sonuç olarak Hz. Peygamber'e hakaret eden zimmînin hadden değil de ta'zîren öldürülmesinin câiz olduğunu, zimmînin öldürülmesi görüşünün mezhebe muhalif olmadığını ifade etmiştir.⁶²

⁵⁶ İbn Âbidîn, *Reddü'l-Muhtâr*, IV, s. 215.

⁵⁷ Zeynüddin b. İbrâhîm b. Muhammed el-Mısırî İbn Nüceym, *el-Bahrü'r-Râik*, Kahire: Dâru'l-Kitâbi'l-İslamî, 2010, V, s. 125.

⁵⁸ İbn Âbidîn, *Reddü'l-Muhtâr*, IV, 215.

⁵⁹ Kemâlüddin Muhammed b. Abdilvâhid b. Abdilhamîd es-Sivâsi el-İskenderî İbn Hümâm, *Fethu'l-Kadir li'l-Âcizi'l-Fakîr*, Beyrut: Dâru'l-Fikr, 2010, VI, s. 62.

⁶⁰ İbn Nüceym, *el-Bahrü'r-Râik*, V, s. 125.

⁶¹ İbn Âbidîn, *Reddü'l-Muhtâr*, IV, s. 215.

⁶² İbn Âbidîn, *Tenbîhu'l-Vülâti ve'l-Hükkâm ala Ahkâmi Şâtîmi Hayri'l-Enâm*, 1. Bsk., Kahire: Dâru'l-Âsâr, 2007, s. 107.

Kâdî İyâz (ö. 544/1149) şöyle demektedir: Zimmî bir kimse Hz. Peygamber'e sarâhaten veya işaretle hakaret eder ya da peygamberin şanına leke getirecek bir şekilde konuşur yahut kendisinin küfrüne sebep olan husustan başka bir şekilde Hz. Peygamber'i vafeder de, kendisine İslâmiyet'i kabul etmesi teklif edildiği halde kabul etmezse, bu kimsenin öldürülmesi hususunda âlimler arasında ihtilaf meydana gelmemiştir. Çünkü zimmet veya ahit ona Hz. Peygamber'e hakaret etmesi için verilmedi. Bu, Ebû Hanîfe, Sevrî ve Kûfe ehlerinden o ikisini takip edenlerin dışındaki âlimlerin görüşüdür. Bu âlimlere göre ise öldürülmez çünkü içinde buldukları şirk daha büyüktür, ancak böyle bir kimse te'dib ve ta'zir edilir.⁶³

Muhammed b. el-Mevvâz (ö. 269/883) İmâm Mâlik'in şöyle dediğini nakletmiştir: Kâfir veya Müslümanlardan biri, Hz. Peygamber'e ya da diğer peygamberlerden birine hakaret ederse öldürülür, tövbesi de kabul edilmez. İmâm Mâlik Müslüman olan kâfiri bu hükümden istisna etmiştir.⁶⁴ Muhammed b. Sahnûn, (ö. 256/870) zimmînin dininde peygambere hakaret etmek, O'nu tekzip etmek mübah olduğu halde sen, Hz. Peygamber'e hakaretinden dolayı onun ölümüne hükmettin denmesi durumunda şöyle cevap veririz demiştir: "Eman için kendisiyle yapılan sözleşmede bu hak ona verilmemiştir. Aynı şekilde bizi öldürmesine ve mallarımızı gasp etmesine de izin vermedik. Her ne kadar onun dininde bizi öldürmesi helâl olsa da, bizden birini öldürdüğü zaman biz de onu öldürürüz. Aynı şekilde Hz. Peygamber'e hakaretini izhar ettiğinde de onu öldürürüz."⁶⁵

Hanbelî Mezhebi'nde Peygamber'e hakaret eden zimmînin öldürüleceği hakkında müteakdim ve müteahhir ulemâ hemfikirdir. Ancak Hulvânî, (ö. 505/1111) Hz. Peygamber'e hakaret eden kişinin zimmî olması durumunda öldürülmemesinin muhtemel olduğunu ifade etmiştir.⁶⁶ Sübkî, Hulvânî'nin bu görüşünün hatalı olduğunu söylemiştir. O, Hulvânî'nin bu sözünün bütün Hanbelî âlimlerin görüşlerine aykırı olduğunu belirtmekle kalmamış, Şafîî ve Mâlikî mezheplerinde de bu görüşün bulunmadığını söylemiştir.⁶⁷ Ahmed b. Hanbel'e Hz. Peygamber'e hakaret eden zimmet ehli hakkında sorulmuş, İmâm

⁶³ Kâdî İyâz, *eş-Şifâ*, II, s. 263.

⁶⁴ Kâdî İyâz, *eş-Şifâ*, II, s. 264.

⁶⁵ Kâdî İyâz, *eş-Şifâ*, II, s. 265.

⁶⁶ İbn Teymiyye, *es-Sârimü'l-Meslûl*, s. ۷.

⁶⁷ Sübkî, *es-Seyfü'l-Meslûl*, s. 239.

Ahmed'de beyyine getirilirse öldürüleceğini söylemiştir.⁶⁸ İbn Teymiyye, sahâbenin, tâbiinin, Mâlik ve Ahmed gibi fakihlerin Hz. Peygamber'e hakaret eden kimsenin öldürülmesiyle alâkalı ifadelerinin mutlak olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla hakaret edenin Müslüman veya muâhid olması, sövmeyi tekrar etmesi veya etmemesi arasında da bir fark bulunmamaktadır.⁶⁹

İmâm Şafîî, devlet başkanının isterse, cizye vermeleri için gayri Müslimlerle sulh sözleşmesi yapabileceğini söylemiştir. Sözleşmede uymaları gereken şartları zikrettikten sonra zimmilerden birinin Muhammed'i (a.s.) Allah'ın kitabını veya O'nun dinini anmaması gerektiği şekilde anması durumunda o kimseden Allah'ın, müminlerin emîrinin ve tüm Müslümanların zimmetinin düşeceğini, kendisine verilen emanın bozulacağını, malının ve kanının müminlerin emîrine helâl olacağını belirtmiştir.⁷⁰ Kiyâ el-Herrâsî, (ö. 504/1110) *Ahkâmü'l-Kur'ân* isimli eserinde Tevbe Sûresi'ndeki "Eğer antlaşmalarından sonra yeminlerini bozup dininize dil uzatırlarsa, küfrün elebaşlarıyla savaşın. Çünkü onlar yeminlerine riâyet etmeyen kimselerdir. Umulur ki, vazgeçerler." âyetinin tefsirinde şöyle demektedir: "İmâm Şafîî'ye göre muâhid İslâm dinine dil uzatırsa, Hz. Peygamber'e hakaret ederse onunla savaşmak ve onu öldürmek helâldir."⁷¹

Ebû Hâmid el-İsferâyînî (ö. 406/1016) bir zimmînin Allah'ı, O'nun kitabını, dinini ya da peygamberini şanlarına lâyük olmayan bir şekilde anmasıyla zimmetinin bozulmayacağını ama kendisine had cezasının uygulanacağını, haddin ise ölüm olduğunu söylemiştir. Çünkü Allah'a ve peygamberine hakaret etmek ölüm cezasını gerektirir.⁷²

Nasr b. İbrahim el-Makdisî'nin (ö. 490/1096) şöyle dediği nakledilmektedir: "Şafîî âlimlerinden bir kısmı zimmînin Allah'a, kitabına, dinine ve Peygamberi Muhammed'e (a.s.) uygunsuz sözler söylememesinin gerekliliği akitte açıkça belirtilmelidir" demişlerdir. Akitte açıkça belirtilen bir şarta zimmî muhalefet ederse zimmet bozulur. Çünkü Allah'a, kitaba, dine ve peygambere uygunsuz sözler söyleme suçu, akdi bozan Müslümanlara zarar vermeme şartından daha

⁶⁸ Ebû Bekr Ahmed b. Muhammed b. Hârûn el-Hallâl, *Ahkâmü Ehli'l-Milel mine'l-Câmi' li-Mesâilil-İmâm Ahmed b. Hanbel*, Lübnan: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1994, s. 257.

⁶⁹ İbn Teymiyye, *es-Sârimü'l-Meslûl*, s. 532.

⁷⁰ Şafîî, *el-Ümm*, IV, s. 209.

⁷¹ Ebû'l-Hasen Şemsü'lislâm İmâdüddin Ali b. Muhammed b. Ali el-Herrâsî et-Taberî, *Ahkâmü'l-Şur'ân*, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1985, IV, s. 183.

⁷² Sübkî, *es-Seyfü'l-Meslûl*, s. 240.

büyük bir suçtur. Şafîî âlimlerinden bir kısmı ise bu uygunsuz sözlerle zimmetin bozulmayacağı görüşündedir. Yaptığı davranış Allah'ı, kitabını, dinini ve peygamberini anmaması gerektiği şekilde anmak gibi zimmeti bozmamakla beraber ölümü gerektiren bir suçsa o kişi öldürülür. Çünkü Müslüman bir kişi böyle bir suç işleyince öldürülüyorsa zimmînin öldürülmesi daha uygundur.⁷³

İmâm Gazzâlî'ye (ö. 505/1111) göre zimmet ehli Rasûlullah'ı (a.s.) veya Allah'ın kitabını kötü bir şekilde anarlarsa bu konuda mezhebin görüşü, tövbelerinin kabul edilmemesi ve oldukları yerde öldürülmeleridir.⁷⁴ Sübkî, Gazzâlî'nin söylemiş olduğu "tövbeleri kabul edilmez" sözünden maksadının kâfir olmaya devam ettikleri sürece tövbeleri kabul edilmez olduğunu söylemiştir.⁷⁵

Sübkî, Fârisî'nin Hz. Peygamber'e hakaret edenin hadden öldürüleceğinde icmâ olduğu görüşüne katılmaz zira bu konuda Ebû Hanîfe'nin muhalefeti bulunmaktadır. Ancak Sübkî'ye göre Fârisî'nin bu konuda icmâ olduğu görüşü birkaç yönden mazur görülebilir: Birincisi; Fârisî, sahâbe ve tâbiîn icmâ'sını kastetmiş olabilir. İkincisi; söven kişinin Müslüman olması durumunu kastetmiş olabilir. Üçüncüsü; Ebû Hanîfe her ne kadar zimmînin ahdinin bozulmayacağını ve öldürülmeyeceğini söylemiş olsa da, onun mezhebi fahiş suçlarda ta'ziren öldürmeyi uygun bulmaktadır ki, Fârisî bunu kastetmiş olabilir.⁷⁶

Hz. Peygamber'e hakaret eden zimmî veya kâfir birinin öldürüleceğini veya öldürülmeyeceğini söyleyen âlimlerin erkek ile kadın arasında bir ayırıma gittiğine rastlamadık. Hanefî mezhebinin önde gelen âlimlerinden İmâm Muhammed Hz. Peygamber'e açıktan hakaret eden kadının öldürülmesinde bir beis olmadığını söylemiştir.⁷⁷ Şeyhizâde de, (ö. 1078/1667) Hz. Peygamber'e açıktan hakaret eden veya hakareti âdet haline getiren kadının öldürüleceğini, üç mezhep imâmının görüşünün bu yönde olduğunu ifade etmiştir.⁷⁸

⁷³ Sübkî, *es-Seyfü'l-Meslûl*, s. 245, 246.

⁷⁴ Hüccetü'l-İslâm Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ahmed et-Tûsî el-Gazzâlî, *Hulâsatu'l-Muhtasar ve Nekâvetü'l-Mu'teber*, 1. Bsk., Cidde: Dâru'l-Minhâc, 2007, s. 627.

⁷⁵ Sübkî, *es-Seyfü'l-Meslûl*, s. 260.

⁷⁶ Sübkî, *es-Seyfü'l-Meslûl*, s. 252.

⁷⁷ Ebû Bekr Şemsü'l-Eimme Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed es-Serahsî, *Şerhu's-Siyerî'l-Kebîr*, [y.y.]: Şeriketü's-Şarkıyye, 1971, I, s. 1418.

⁷⁸ Abdurrahman Şeyhizâde, *Mecmau'l-Enhur fi Şerhi Mülteka'l-Ebhur*, Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsî'l-Arabî, [t.y.], I, s. 667.

2. Ta'zîr Cezası

Ta'zîr kelimesi, fıkhıta belirli cezası bulunmayan suçlara verilecek, miktarı ve uygulanması yöneticiye veya hâkime bırakılmış cezaları ifade eder. Ta'zîr cezaları aslî ceza niteliğinde olabileceği gibi aslî cezaya bedel veya ek ceza niteliğinde de olabilir. Nasla tayin edilmiş had ve kısas cezalarının yerine başka bir ceza konulamaz. Ancak çeşitli sebeplerle bu cezaların düşmesi halinde bedel olarak ta'zîr cezası verilmesi mümkün görülmüştür. Ta'zîr cezasını gerektiren suçlar şer'an mâsiyet kabul edilen, ancak karşılığında had ve kısas gibi belirli bir ceza konulmayan fiillerden meydana gelir.⁷⁹

Bazı İslâm âlimleri Hz. Peygamber'e hakaret eden kimseye ta'zîr cezasının verileceği görüşündedir. Ta'zîr cezasının verileceğini söyleyenlerin bir kısmı, bu cezayı öldürmenin yerine ikame ederken, diğer bir kısmı ise ta'zîren öldürmekten bahsetmektedir. Ebû Hanîfe, Sevrî ve bu konuda onlara tâbi olan âlimler ta'zîr cezasını ölüm cezasının yerine koymuşlardır. Onlara göre Hz. Peygamber'e hakaret eden zimmînin öldürülmeme gerekçesi içinde buldukları şirk halinin hakarettten daha büyük bir suç olmasıdır. Bir kimse Allah'a ortak koştuğu halde öldürülme cezasına çarptırılmıyorsa ondan daha küçük bir suç olan hakarete de ölüm cezası verilemez. Bunun yerine ta'zîr cezası verilir. İslâm âlimlerinin bir kısmı ise Hz. Peygamber'e hakaret eden bazı kimselerin ta'zîren öldürülebileceğini söylemişlerdir. Meselâ İbn Âbidîn, Hz. Peygamber'e hakaret eden zimmînin hadden değil de ta'zîren öldürülmesinin câiz olduğunu ifade etmiştir.⁸⁰

Ebû Bekir es-Saydalânî'ye (ö. 427/1035) göre Hz. Peygamber'e kazf etmek suretiyle hakarete bulunan bir kimsenin cezası hakaretinden dolayı değil de irtidadından dolayı ölümdür. Şâyet tövbe ederse kendisinden ölüm cezası düşer. Ancak kazf cezası düşmez. Bu kimseye seksen değnek vurulur. İbn Teymiyye Saydalânî'nin bu görüşüne göre Hz. Peygamber'e kazf etmeksizin hakaret eden kimseye ta'zîr cezasının uygulanacağını söylemiştir.⁸¹

Mâlikî âlimlerinden İbn Ebî Zeyd, (ö. 386/996) "Allah Araplara lânet etsin, Allah İsrailoğulları'na lânet etsin, Allah Âdemoğlu'na lânet etsin!" diyen ve bu sözleriyle peygamberleri değil insanlardan zâlim olanları kastettiğini söyleyen bir kimseye sultanın takdir ettiği ta'zîr cezasının uygulanacağını söylemiştir.⁸² İbn Ebî

⁷⁹ Tuncay Başoğlu, "Ta'zîr", *DİA*, XL, 198.

⁸⁰ İbn Âbidîn, *Tenbihu'l-Vülâti ve'l-Hükkâm*, s. 107.

⁸¹ İbn Teymiyye, *es-Sârimü'l-Meslûl*, s. 312.

⁸² Kâdi İyâz, *eş-Şifâ*, II, s. 236.

Zeyd'in bu ifadelerinden içerisine peygamberler de girecek şekilde genel ifadelerle hakarete bulunan, ancak bu sözleriyle peygamberleri kastetmediğini söyleyen bir kimseye ta'zîr cezasının uygulanacağı anlaşılmaktadır.

E. Diğer Cezalar

İslam Hukuku'nda Hz. Peygamber'e hakaret eden kimseye uygulanan ölüm ve ta'zîr cezası dışında bazı cezalar daha vardır. Bu cezalar diğer cezalar başlığı altında ele alınacaktır.

1. Amellerin Boşa Gitmesi

Âlimler arasında Müslüman bir kimsenin Hz. Peygamber'e hakaret etmesiyle kâfir olacağı hususunda ittifak bulunmaktadır. Hangi sebeple olursa olsun, sonradan kâfir olan bir kimsenin Müslümanken işlediği amellerinin geçersiz olup olmayacağı konusu İslâm âlimlerince incelenmiştir. Bu konu çoğunlukla mürted bahislerinde ele alınmıştır. İslâm'dan dönen bir kimsenin amellerinin boşa gideceği hususunda genel anlamda ittifak edildiğini söyleyebiliriz. İhtilaf edilen husus ise, kişinin amellerinin boşa gitmesi için mücerret irtidadın yeterli olup olmadığıdır. Başka bir deyişle küfre dönen bir kimsenin amellerinin boşa gitmesi için kâfir olarak ölmesi gerekli midir?

Hanefî ve Mâlikî mezheplerine göre küfre dönen bir kimsenin amelleri mücerret irtidadıyla boşa gider. Şafiî ve Hanbelî mezheplerine göre ise küfre dönen bir kimsenin amellerinin boşa gitmesi için irtidadı yeterli olmayıp küfür üzere ölmesi de gerekir.⁸³ Hanefî ve Mâlikîler görüşlerini şu âyetlere dayandırmaktadır: "...Her kim de inanılması gerekenleri inkâr ederse bütün işlediği boşa gider. Âhirette de o, ziyana uğrayanlardandır."⁸⁴ "...Eğer onlar da Allah'a ortak koşsalardı bütün yaptıkları boşa gitmişti."⁸⁵ "Andolsun, sana ve

⁸³ Serahsî, *el-Mebsût*, Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1993, II, s. 96; Ebü'l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Ahmed el-Kurtubî el-Endelûsî İbn Rüşd, *el-Beyân ve't-Tahsîl*, Lübnan: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1988, I, s. 192; Ebü'l-Hasen Ali b. Muhammed b. Habîb el-Basrî el-Mâverdî, *el-Hâvi'l-Kebîr*, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1999, IV, s. 248; Ebû Saîd Abdüsselâm b. Saîd b. Habîb et-Tenûhî es-Sahnûn, *el-Müdevvenetü'l-Kübrâ*, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1994, II, s. 227; Şemsüddin Muhammed b. Abdillâh. Ebû Abdillâh Şemsüddin Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed el-Mısırî *ez-Zerkeşî, Şerhu'z-Zerkeşî alâ Muhtasari'l-Hrakî*, [y.y.]: Dâru'l-Ubeykân, 1993, I, s. 242.

⁸⁴ 5/Mâide 5.

⁸⁵ 6/En'âm 88.

senden önceki peygamberlere şöyle vahyedildi: Eğer Allah'a ortak koşarsan elbette amelin boşa çıkar ve elbette ziyana uğrayanlardan olursun.”⁸⁶ Onlara göre bu âyetlerde amelin boşa gitmesi için inkâr yeterli görülmüştür. Şafî ve Hanbelîler ise görüşlerini şu âyete dayandırmışlardır: “...Sizden kim dininden döner de kâfir olarak ölürse öylelerin bütün yapıp ettikleri dünyada da, âhirette de boşa gitmiştir. Bunlar cehennemliklerdir, orada sürekli kalacaklardır.”⁸⁷ Şafîler'e göre bu âyet mukayyettir. Diğer âyetler ise mutlaktır. Usul kaidesi gereği mutlak mukayyet üzerine hamledilir. Onlara göre bu âyette bir kimsenin amelinin boşa gitmesi için inkârı yeterli bulunmamış küfür üzere ölmesi de gerekli görülmüştür.⁸⁸ Bu ihtilafa göre bir Müslüman öğle namazını kıldıktan sonra irtidat etse sonra öğle namazının vakti çıkmadan tekrar Müslüman olsa Hanefîler'e göre namazını iade etmesi gerekir. Şafîler'e göre ise namazını iade etmesi gerekmez.⁸⁹ Yine bu ihtilafın neticesi olarak Hanefî ve Mâlikîler'e göre bir kimse irtidat ettikten sonra tekrar Müslüman olsa, irtidadından önce yapmış olduğu hacı yeniden yapması gerekir. Diğerlerine göre ise gerekmez.⁹⁰

Hanefîler karşı görüştekilerin delil olarak getirdiği âyeti şöyle yorumlamışlardır: Âyette iki amel ve iki ceza ifade edilmiştir. İki cezadan biri amelin iptal edilmesi diğeri ise cehennemde sürekli olarak kalmaktır. Amelin iptal edilmesi irtidatla, cehennemde sürekli kalma ise irtidat üzere ölmekle gerçekleşir. Bu, içinizden kim cihad eder ölürse onun için ganimet ve şehitlik vardır sözü gibidir. Bu sözde ganimet elde etmek için ölmek şart olmadığı gibi amellerin iptal olması için de ölmek şart değildir.⁹¹ Buradan hareketle Hanefî ve Maliki mezheplerine göre Müslümanken Hz. Peygamber'e hakaret eden kimsenin mücerret irtidadıyla amellerinin boşa gideceğini, Şafî ve Hanbelî mezheplerine göre ise hakaret eden kimsenin amellerinin boşa gitmesi için küfür üzere ölmesinin de gerekli olduğu söylenebilir.

⁸⁶ 39/Zümer 65.

⁸⁷ 2/Bakara 217.

⁸⁸ Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref b. Müri en-Nevevî, *el-Mecmû' Şerhu'l-Mühezzeb*, Beyrut: Dâru'l-Fikr, [t.y.], III, s. 5.

⁸⁹ Serahsî, *el-Mebsût*, II, s. 96.

⁹⁰ Mâverdi, *el-Hâvi'l-Kebîr*, IV, s. 248; Zerkeşi, *Şerhu'z-Zerkeşi*, I, s. 242.

⁹¹ İbn Âbidîn, *Reddü'l-Muhtâr*, II, s. 75; Ebû'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. İdris b. Abdîrahmân el-Mısri el-Karâfi, *ez-Zahîre*, 1. Bsk., Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1994, I, s. 217.

2. Nikâhının Bozulması

Müslümanken Hz. Peygamber'e hakaret eden bir kimsenin nikâhının durumu mürtedin nikâhının durumu gibidir. Hanefiler'e göre Müslüman bir kişi irtidat ettiği zaman Müslüman veya kitâbî olan hanımı kendisinden ayrılmış olur. Hanımının kendisinden ayrılmış sayılması için kendisiyle cinsel ilişkide bulunmuş olmasıyla olmaması arasında bir fark yoktur. Ebû Hanîfe ve Ebû Yûsuf'a göre erkeğin irtidadı talaksız firkattir. Çünkü onlara göre irtidat ölüm konumundadır. Ölüm ayrılığı ise talak sayılmaz. İmâm Muhammed'e göre ise talaklı firkattir. Çünkü ayrılıkta asıl olan talak ayrılığıdır. Kadının irtidadının talaksız firkat olduğunda ise ihtilaf yoktur.⁹² Cinsel temastan sonra mürted olan kimse, kadına tam mehir verir. Bu kimse cinsel temas meydana gelmeden mürted olmuşsa, yarım mehir verir. Mürted olan kadınsa ve cinsel ilişkiden sonra irtidat etmişse tam mehir alır. Ancak cinsel temas olmadan irtidat etmişse, mehir alamaz.⁹³

Şafîlere göre mürtedin herhangi bir kimseyle nikâhı helâl değildir. Onlara göre eşlerden her ikisi veya biri cinsel ilişkiden önce irtidat ederse ayrılık meydana gelir. Ancak irtidat cinsel ilişkiden sonra meydana geldiyse ayrılık kadının iddetini tamamlamasına bağlıdır. Üç hayız olan iddet süresinin tamamlanmasından sonra hanımı kendisinden ayrılmış kabul edilir. İrtidat eden şahıs iddetini tamamlanmasından önce Müslüman olursa nikâh devam eder.⁹⁴

Mâlikilere göre cinsel temas olsun veya olmasın eşlerden birinin veya her ikisinin irtidadıyla nikâhları bâtil olur. Ayrıca nikâhlarının geçersiz olması iddet süresi içerisinde Müslüman olmamalarına da bağlı değildir. Mâlikilerin çoğunluğuna göre mürtedin hanımından ayrılması talaksız fesihtir. Diğerlerine göre ise bu bâin talaktır.⁹⁵

Hanbelî mezhebine göre eşlerden biri cinsel temastan önce irtidat ederse nikâhları fesih olur. Cinsel temastan önce irtidat eden taraf kadınsa mehir alamaz,

⁹² Alâüddîn Ebû Bekr b. Mes'ûd b. Ahmed el-Kâsânî, *Bedâiu's-Sanâi' fi Tertibi's-Şerâi'*, 2. Bsk., [y.y.]: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1986, II, s. 337.

⁹³ Serahsî, *el-Mebsût*, V, s. 49.

⁹⁴ Nevevî, *Ravzatü't-Tâlibîn ve Umdetü'l-Müttakîn*, 2. Bsk., Beyrut: Mektebü'l-İslâmî, 1991, VII, s. 142.

⁹⁵ Ebû Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed b. Abdilberr en-Nemerî İbn Abdilber, *el-Kâfi fi Fıkhi Ehli'l-Medîne*, 2. Bsk., Riyad: Mektebetü'r-Riyad el-Hadîse, 1980, I, s. 485.

irtidat eden erkekse kadın mehrin yarısını alır. Kadın cinsel ilişkiden sonra irtidat ederse kendisine nafaka ödenmez. İddet süresi dolduğu halde kadın Müslüman olmazsa nikâhı fesih olur. Cinsel ilişkiden sonra irtidat eden erkek olup kadının iddeti dolduğu halde Müslüman olmazsa irtidat ettiği andan geçerli olmak üzere nikâhları fesih olur. Ahmed b. Hanbel'den irtidatın cinsel ilişkiden sonra olmasıyla alâkalı iki görüş nakledilmiştir. Birinci görüşe göre taraflardan birinin irtidadiyla nikâhları bozulur. İkincisine göre ise nikâhlarının bozulması iddetin tamamlanmasına bağlıdır. Mürted olan kişi iddetin tamamlanmasından önce Müslüman olursa nikâhları devam eder. İddet bittiği halde Müslüman olmazsa irtidat ettiği andan geçerli olmak üzere ayrılık gerçekleşir.⁹⁶

3. Hakaret Edenin Mirası

Müslümanken Hz. Peygamber'e hakaret edip bu hal üzere ölen bir kimsenin mirası mürtedin mirası gibidir. Ölmeden önce tövbe edip Müslüman olursa tövbesini kabul edenlere göre diğer Müslümanların mirası gibidir. Hz. Peygamber'e hakaret edenin haddenden öldürüldüğünü söyleyip tövbesini kabul etmeyenlere göre de mirası vârislerine kalır.⁹⁷

İslâm âlimleri arasında mürtedin mirasçı olamayacağına ihtilaf yoktur. Mürtedin mirası hususunda ise ihtilaf edilmiştir. Bu konuda altı görüş bulunmaktadır:

Birincisi: Mürtede mirasçı olunamaz. Tüm malı fey olarak beytülmâle kalır. Bu görüşü İmâm Şafî, İbn Ebî Leylâ, Ebû Sevr ve Ahmed b. Hanbel benimsemiştir.⁹⁸ Bu görüşü benimseyenler Hz. Peygamber'den nakledilen "Müslüman kâfire, kâfir de Müslümâna mirasçı olamaz"⁹⁹ hadisine dayanmışlardır.

İkincisi: İmâm Mâlik'e aittir. Ondan Hz. Peygamber'e hakaret edenle alâkalı iki farklı görüş nakledilmiştir. Birinci görüşüne göre bu kimsenin malı beytülmâle kalır. İkinci görüşüne göre ise böyle bir kimsenin malı Müslüman vârislerine kalır. Asbağ'ın (ö. 225/840) şu sözleri İmâm Mâlik'in görüşünü daha anlaşılır kılmaktadır: "Hz. Peygamber'e sövmek suretiyle hakaret eden kimse bunu gizli

⁹⁶ Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Kudâme el-Cemmâli el-Makdisî, *el-Muğnî*, 1. Bsk., Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1984, VII, s. 174.

⁹⁷ Sübkî, *es-Seyfü'l-Meslûl*, s. 434.

⁹⁸ Zerkeşi, *Şerhu'z-Zerkeşi*, IV, s. 533.

⁹⁹ Buhârî, Ferâiz 25; Tirmizî, Ferâiz 15.

tutuyorsa, onun mirası Müslüman olan vârislerine verilir. Şâyet açıktan hakaret ederse onun mirası beytül mâle kalır.”¹⁰⁰

Üçüncüsü: Gerek irtidadından önce gerekse sonra bütün malları Müslüman mirasçılara kalır. Ebû Yûsuf, İmâm Muhammed, Hz. Ali, Abdullah b. Mes’ûd, Saîd b. Müseyyeb, Hasan ve Atâ (ö. 114/732) bu görüşü benimsemişlerdir. Mürted olarak ölen ya da öldürülen kimsenin Müslümanken kazandığı malının Müslüman vârislerine kalacağını söyleyenler “Allah size, çocuklarınız (ın alacağı miras) hakkında, erkeğe iki dişinin payı kadarını emreder.”¹⁰¹ âyetini delil getirmişlerdir. Onlara göre bu âyet Müslümanın mürtede mirasçı olmasını gerektirir. Çünkü âyette Müslümanla mürted arasında bir ayırım yapılmamıştır. Karşı görüştekilerin ileri sürdüğü “Müslüman kâfire mirasçı olamaz”¹⁰² hadisinin âhâd haber olduğunu âhâd haberle âyetin tahsis edilemeyeceğini söylemişlerdir.¹⁰³ Mürtedin mirasının Müslüman mirasçılara kalacağını söyleyenler Hz. Ali’den nakledilen şu rivâyete de dayanırlar. Buna göre Hz. Ali’ye irtidat etmiş olan Müstevrid el-İclî getirildi. Hz. Ali ona Müslüman olmasını söyledi. O kişi irtidadında ısrar edince Hz. Ali onu öldürdü ve malını Müslüman mirasçıları arasında pay etti.¹⁰⁴

Dördüncüsü: Ebû Hanîfe’nin görüşüdür. Ona göre, irtidadından önceki kazancı Müslüman vârislerine, irtidadından sonraki kazancı ise beytül mâle kalır. Süfyân Sevrî ve Züfer’de (ö. 158/775) bu görüştedir.

Beşincisi: Mürtedin mirasının irtidat ettiği dine mensup vârislerine kalacağı görüşüdür ki bu görüş Dâvûd b. Ali’ye (ö. 270/884) aittir.

Altıncısı: Mürtedin mirasının irtidat ettiği dine mensup kişilere kalacağı görüşüdür. Bu görüş Alkame, (ö. 62/682) ve Katâde’ye (ö. 117/735) aittir. Bu

¹⁰⁰ Kâdi İyâz, *eş-Şifâ*, II, s. 268.

¹⁰¹ 4/Nisâ 11.

¹⁰² Buhârî, Ferâiz 25; Tirmizî, Ferâiz 15.

¹⁰³ Ebu Muhammed Ali b. Zekeriyâ el-Menbecî, *el-Lübâb fi’l-Cem’i beyne’s-Sünneti ve’l-Kitâb*, Beyrut: Dâru’l-Kalem, 1994, II, s. 804.

¹⁰⁴ Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed b. Ebi Şeybe İbrâhîm el-Absî el-Kûfî, *el-Musannef fi’l-Ehâdis ve’l-Âsâr*, 1. Bsk., Riyad: Mektebetü’r-Rüşd, 1988, VI, s. 279.

görüş mensupları “Sizden kim onları dost edinirse kuşkusuz o da onlardandır.”¹⁰⁵ âyetini delil olarak sunmuşlardır.¹⁰⁶

Kâfir olan bir kimsenin Hz. Peygamber’e hakaret edip bu hal üzere ölmesi veya öldürülmesi durumunda mirasının kime kalacağı hakkında İbn Kâsım’a sorulmuş, o da şu cevabı vermiştir: Onun malı Müslümanlarındır. Ancak bu, miras yoluyla değildir. Çünkü farklı dinden olanlar birbirlerine mirasçı olamazlar. Onun malı ganimet olarak Müslümanlara kalır. Çünkü bu kimse Hz. Peygamber’e hakaretinden dolayı ahidini bozmuştur.¹⁰⁷

Sübki, (ö. 756/1355) İmâm Şafii’den (ö. 204/820) nakledilen Hz. Peygamber’e hakaret eden zimmînin ahidinin bozulacağı yönündeki görüşünden Rasûlullah’a (a.s.) hakaret eden zimmînin mirasının fey olarak beytûlmâle kalacağını anlaşıldığını söylemiştir. Sübki, (ö. 756/1355) Hz. Peygamber’e hakaret eden zimmînin ahidinin bozulmamasıyla birlikte hadden öldürüleceği görüşüne göre ise mirasının kâfir mirasçılara kalacağını ancak birinci görüşün daha sahih olduğunu ifade etmiştir.¹⁰⁸

SONUÇ

Cenâb-ı Hak Kur’ân-ı Kerîm’de “onların, Allah’ı bırakıp tapındıklarına sövmeyin, sonra onlar da haddi aşarak, bilgisizce Allah’a söverler”¹⁰⁹ demek suretiyle başka dinlerin kutsal değerlerine hakareti Müslümanlara yasaklamıştır. Başka dinlerin kutsal değerlerine hakaret etmeyi yasaklayan bir dinin kendi kutsal değerlerinden biri olan Hz. Peygamber’e hakareti yasaklamamış olması düşünülemez. Bundan dolayı İslam hukukunda Hz. Peygamber’e hakaret büyük bir suç sayılmış ve ona karşı sergilenen kavli veya fiili her türlü saygısızlık ta hakaret kapsamında değerlendirilmiştir.

Fakihlerin büyük çoğunluğuna göre Hz. Peygamber’e hakaret Müslümanı dinden çıkarır. Bu nedenle Hz. Peygamber’e hakaret eden Müslümanın hükmü mürtedin hükmü gibidir. Tövbe ederse öldürülmez, tövbe etmezse öldürülür. Bazı âlimlere göre Hz. Peygamber’e hakaret irtidaddan daha büyük bir suç olduğundan

¹⁰⁵ 5/Mâide 51.

¹⁰⁶ Mâverdi, *el-Hâvi'l-Kebîr*, VIII, s. 146.

¹⁰⁷ Kâdi İyâz, *eş-Şifâ*, II, s. 270.

¹⁰⁸ Sübki, *es-Seyfü'l-Meslûl*, s. 435.

¹⁰⁹ 6/En’âm 108.

mürtedin tövbesi kabul edildiği halde bu suççu işleyenin tövbesi kabul edilmez. Bazı fakihler, Hz. Peygamber'e hakaret eden kişinin hakaretini helâl görüyorsa kâfir olacağı, helâl görmüyorsa kâfir olmayıp fâsık olacağı görüşündedirler. Bu görüşe göre hakareti helâl görmeyen bir kişi kâfir olmayacağından dolayı öldürülmez kendisine ta'zir cezası uygulanır. Fakihler Hz. Peygamber'e hakaret eden zimmînin zimmet akdine riayetsizliği sebebiyle ta'zir veya ölüm cezasına çarptırılacağı kanaatindedir.

Bu çalışmada, İslâm hukukunda Hz. Peygamber'e hakaret edene uygulanan cezanın sıradan insanlara hakaret edene uygulanan cezadan daha ağır olduğu tespit edilmiştir. Hz. Peygamber'e hakaret edene uygulanan cezanın ağır olmasının nedeni, onun Allah'ın Peygamberi olmasıdır.

KAYNAKÇA

- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî el-Mervezî, *el-Mesâil*, 1. Bsk., Beyrut: el-Mektebü'l-İslâmî, 1981.
- Apaydın, H. Yunus, "Hata", *DİA*, XVI, 437-442.
- Apaydın, H. Yunus, "İhtiyar", *DİA*, XXI, 575-576.
- Apaydın, H. Yunus, "Şahit", *DİA*, XXXVIII, 278-283.
- Aydın, M. Akif, *Türk Hukuk Tarihi*, İstanbul: Beta Basım, 1996.
- Aydın, Devrim, "Türk Ceza Kanununda Hakaret Suçu", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, sy: 2, 2013.
- Bardakoğlu, Ali, "Ehliyet", *DİA*, X, 533-539.
- Baçoğlu, Tuncay, "Ta'zir", *DİA*, XL, 198-202.
- Boynukalın Mehmet, "Sövme", *DİA*, XXXVII, 397-398.
- Buhârî, Alâüddîn Abdülazîz b. Ahmed b. Muhammed el-Buhârî, *Keşfü'l-Esrâr fî Şerhi Usûli'l-Pezdevî*, Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, [t.y.].
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil b. İbrâhîm el-Cu'fî, *Câmiu's-Sahîh*, 2. Bsk., Beyrut: Dâru İbn Kesir, 1987.
- Dönmezler, Sulhi, Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım*, İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1973.
- Ebû Yûsuf, Ya'kûb b. İbrâhîm b. Habîb b. Sa'd el-Kûfî, *Kitâbü'l-Harâc*, Kahire: Mektebetü'l-Ezheriyye li't-Türâs, [t.y.].
- Ebû Zehre, Muhammed, el-Cerîme ve'l-Ukûbe fi'l-Fıkhî'l-İslâmî, Kahire: Dâru'l-Fikri'l-Arabî, 1998.

- Eş'arî, Ebü'l-Hasen Alî b. İsmâîl b. Ebî Bişr İshâk b. Sâlim el-Eş'arî el-Basrî, *Makâlâtü'l-İslâmiyyîn*, 2. Bsk., nşr: Helmut Ritter, Wiesbaden, 1980.
- Gazzâlî, Hücçetü'l-İslâm Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ahmed et-Tûsî, *Hulâsatu'l-Muhtasar ve Nekâvetü'l-Mu'teber*, 1. Bsk., Cidde: Dâru'l-Minhâc, 2007.
- Hallâl, Ebû Bekr Ahmed b. Muhammed b. Hârûn, *Ahkâmü Ehli'l-Milel mine'l-Câmi' li-Mesâilü'l-İmâm Ahmed b. Hanbel*, Lübnan: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1994.
- Herrâsî, Ebü'l-Hasen Şemsülsîlâm İmâdüddîn Alî b. Muhammed b. Alî el-Herrâsî et-Taberî, *Ahkâmü'l-Çur'an*, Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1985.
- Hattâbî, Ebû Süleymân Hamd (Ahmed) b. Muhammed b. İbrâhîm b. Hattâb el-Büstî, *Meâlimü's-Sünen*, 1. Bsk., Halep: Matbaatü'l-İlmiyye, 1932.
- İbn Abdilberr, Ebû Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed b. Abdilberr en-Nemerî, *el-Kâfi fî Fıkhi Ehli'l-Medîne*, 2. Bsk., Riyad: Mektebetü'r-Riyad el-Hadise, 1980.
- İbn Âbidîn, Muhammed Emin b. Ömer b. Abdilazîz ed-Dimeşkî, *Reddü'l-Muhtâr ale'd-Dürri'l-Muhtâr*, 2. Bsk., Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1992.
- İbn Âbidîn, Muhammed Emin b. Ömer b. Abdilazîz ed-Dimeşkî, *Tenbîhu'l-vülâti ve'l-hükkâm ala ahkâmi şâtimi Hayri'l-Enâm*, 1. Basım, Kahire: Dâru'l-âsâr, 2007.
- İbn Ebî Hâtîm, Ebû Muhammed Abdurrahmân b. Muhammed b. İdrîs er-Râzî, *Tefsîrü'l-Çur'âni'l-Azîm*, 3. Bsk., Suudi Arabistan: Mektebetü Nezzar Mustafa Baz, 1998.
- İbn Ebî Şeybe, Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed b. Ebî Şeybe İbrâhîm el-Absî el-Kûfî, *el-Musanneffî'l-Ehâdis ve'l-Âsâr*, 1. Bsk., Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1988.
- İbn Hazm, Ebû Muhammed Alî b. Ahmed b. Said b. Hazm el-Endelüsî el-Kurtubî, *el-Muhallâ*, Beyrut: Dâru'l-Fikr, [t.y.].
- İbn Hümâm, Kemâlüddîn Muhammed b. Abdilvâhid b. Abdilhamîd es-Sivâsî el-İskenderî, *Fethu'l-Kadîr li'l-Âcizi'l-Fakîr*, Beyrut: Dâru'l-Fikr, 2010.
- İbn Kudâme, Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Kudâme el-Cemmâilî el-Makdisî, *el-Muğnî*, 1. Bsk., Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1984.
- İbn Manzûr, Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem b. Alî b. Ahmed el-Ensârî er-Rüveyfî, *Lisânü'l-Arab*, 2. Bsk., Beyrut: Dâru Sâdır, 1994.
- İbn Nüceym, Zeynüddîn b. İbrâhîm b. Muhammed el-Mısırî, *el-Bahrü'r-Râik*, Kahire: Dâru'l-Kitâbi'l-İslâmî, 2010.
- İbn Rüşd, Ebü'l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Ahmed el-Kurtubî el-Endelüsî, *el-Beyân ve't-Tahsîl*, Lübnan: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1988.
- İbn Sübkî, Ebû Nasr Tâcüddîn Abdülvehhâb b. Alî b. Abdilkâfi, *Tabakatü's-Şâfiyyeti'l-Kübrâ*, 2. Bsk., Kahire: Dâru Hicr, 1992.

- İbn Teymiyye, Ebü'l-Abbâs Takıyyüddîn Ahmed b. Abdilhalîm b. Mecciddîn Abdisselâm el-Harrânî, *es-Sârimü'l-Meslûl ala Şâtimi'r-Rasûl*, Suudi Arabistan: Hirsü'l-Vatani's-Suûdi, 1983.
- Kâdî İyâz, Ebü'l-Fazl İyâz b. Mûsâ b. İyâz el-Yahsubî, *eş-Şifâ bi-Ta'rîfi Hukûki'l-Mustafâ*, Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1988.
- Kadri, Hüseyin Kazım, *Türk Lügati*, İstanbul: Devlet Matbaası, 1928.
- Karâfî, Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. İdrîs b. Abdirrahmân el-Mısri, *ez-Zahîre*, 1. Bsk., Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1994.
- Kâşânî, Alâüddîn Ebû Bekr b. Mes'ûd b. Ahmed, *Bedâiu's-Sanâi' fi Tertibi's-Şerâi'*, 2. Bsk., [y.y.], Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1986.
- Kılıçoğlu, Ahmet, *Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılardan Hukuksal Sorumluluk*, Ankara: AÜHF Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, 1993.
- Koca, Ferhat, "İtiraf", *DİA*, XXIII, 461-462.
- Mâverdi, Ebü'l-Hasen Ali b. Muhammed b. Habîb el-Basri, *el-Hâvi'l-Kebîr*, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1999.
- Menbecî, Ebu Muhammed Ali b. Zekerıyyâ, *el-Lübâb fi'l-Cem'i beyne's-Sünneti ve'l-Kitâb*, Beyrut: Dâru'l-Kalem, 1994.
- Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyri, *el-Câmiu's-sahih*, Beyrut: Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî, [t.y.].
- Müzenî, Ebü İbrâhîm İsmâîl b. Yahyâ b. İsmâîl el-Mısri, *el-Muhtasar*, Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 2010.
- Nevevî, Ebü Zekerıyyâ Yahyâ b. Şeref b. Müri, *el-Mecmû' Şerhu'l-Mühezzeb*, Beyrut: Dâru'l-Fikr, [t.y.].
- Nevevî, Ebü Zekerıyyâ Yahyâ b. Şeref b. Müri, *Ravzatü't-Tâlibîn ve Umdetü'l-Müttakin*, 2. Bsk., Beyrut: Mektebü'l-İslâmî, 1991.
- Özen, Mustafa, "Hakaret Suçu ve İnternet Yoluyla İşlenmesi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 75, 2008.
- Sahnûn, Ebü Saîd Abdüsselâm b. Saîd b. Habîb et-Tenûhî, *el-Müdevvenetü'l-Kübrâ*, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1994.
- Serahsî, Ebü Bekr Şemsü'l-eimme Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed, *el-Mebsût*, Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1993.
- Serahsî, Ebü Bekr Şemsü'l-eimme Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed, *Şerhu's-Siyeri'l-Kebîr*, [y.y.], Şeriketü's-Şarkıyye, 1971.
- Sindî, Muhammed Hâşim b. Abdilgâfûr, *es-Seyfü'l-Celî alâ Sâbbi'n-Nebî*, Küveyt: Dâru'z-Ziyâ, 2016.
- Sübki, Ebü'l-Hasen Takıyyüddîn Ali b. Abdilkâfi b. Ali b. Temmâm, *es-Seyfü'l-Meslûl alâ Men Sebbe'r-Rasûl*, 1. Bsk., Amman: Dâru'l-Feth, 2000.

- Şa'ban, Zekiyüddin, *İslam Hukuk İlminin Esasları*, çev. İbrahim Kâfi Dönmez, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1996.
- Şafak, Ali, "Kasıt", *DİA*, XXIV, 559-561.
- Şâfiî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İdrîs b. Abbâs, *el-Ümm*, Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1990.
- Şeyzâde, *Mecmau'l-Enhur fî Şerhi Mülteka'l-Ebhur*, Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, [t.y.].
- Tahâvî, Ebû Ca'fer Ahmed b. Muhammed b. Selâme el-Ezdi el-Hacri el-Mısri, *el-Muhtasar*, Beyrut: Dâru İhyâi'l-Ulûm, 1986.
- Tehânevî, Muhammed A'lâ b. Ali b. Muhammed Hâmid el-Fârûkî, *Keşşâfü Istilâhâti'l-Fünûn ve'l-'Ulûm*, 1. Bsk., Beyrut: Mektebetü Lübnan, 1996.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre, *Sünenü't-Tirmizî*, Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1998.
- Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, Ankara, 2005.
- Üdeh, Abdülkâdir, *et-Teşriü'l-Cinâiyü'l-İslâmî*, Beyrut: Dâru'l-Kâtibi'l-Arabî, [t.y.].
- Uzunpostalcı, Mustafa, "İslam Hukukunda Ehliyeti Daraltan veya Ortadan Kaldıran Sebepler", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, sy. 9, 2007.
- Yaşar, Osman, *Uygulamada ve Öğretide Asliye Ceza Davaları*, Ankara: Adil Yayınevi, 1997.
- Zemaşerî, Ebû'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Muhammed el-Hârizmî, *el-Keşşâf an Hakâiki Ğavâmizi't-Tenzîl ve Uyûni'l-ekâvil fî Vücûhi't-Te'vil*, Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, 1987.
- Zerkeşi, Şemsüddin Muhammed b. Abdillâh. Ebû Abdillâh Şemsüddin Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed el-Mısri, *Şerhu'z-Zerkeşi alâ Muhtasari'l-Hırakî*, [y.y.], Dâru'l-Ubeykân, 1993.
- Zeylâi, Ebû Muhammed Fahrüddin Osmân b. Ali b. Mihcen b. Yûnus es-Sûfi el-Bârii, *Tebyinü'l-Hakâik*, 1. Bsk., Kahire: Matbaatü'l-Kübra, [t.y.].